

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 lutego 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku K. D. z dnia 19 grudnia 2023 roku przyznał mu prawo do emerytury od 16 stycznia 2023 roku tj. od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego, jednocześnie odmówił mu prawa do przyznania rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Organ rentowy odmówił przyznania rekompensaty, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Nie zaliczono żadnego okresu zatrudnienia jako zatrudnienia z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w tym także zatrudnienia w okresach od 06.02.1978 r. do 20.04.1982 r. oraz od 14.11.1983 r. do 30.09.2000 r. w Przędzalni (...) S.A. ZUS wskazał, że w przedłożonym świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych wykazane stanowisko jest niezgodne z zarządzeniem resortowym, na które powołuje się zakład pracy. Zakład pracy wykazał, że ubezpieczony był zatrudniony na stanowisku przędzacz – pomoc, natomiast w zarządzeniu, na które powołuje się zakład pracy w dziale 7 poz.1 pkt 10 widnieje stanowisko pomocnik w oddziale produkcyjnym.

(decyzja z dnia 7 lutego 2023 roku k. 15-17 akt ZUS 210000/1080237/2022)

Odwołanie od w/w decyzji w dniu 3 marca 2023 roku wniósł K. D., wnosząc o zaliczenie do pracy w warunkach szczególnych okresów jego zatrudnienia w okresach od 06.02.1978 r. do 20.04.1982 r. oraz od 14.11.1983 r. do 30.09.2000 r. w Przędzalni (...) S.A. na stanowisku przędzacz-pomoc. Wskazując, że praca na hali produkcyjnej w hałasie i kurzu jest pracą w warunkach szczególnych

(odwołanie – k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację jak w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie – k. 4-5)

Na rozprawie w dniu 18 października 2023 roku wnioskodawca poparł odwołanie, zaś pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie.

(końcowe stanowiska stron – rozprawa z dnia 18 października 2023 roku e-protokół (...):07:01 – 00:07:04 – płyta CD – k. 109)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

K. D. urodził się w dniu (...).

(okoliczność bezsporna)

W okresach od 06.02.1978 r. do 30.09.2000 r. wnioskodawca zatrudniony był w Przędzalni (...) S.A. na stanowisku przędzacz-pomoc.

(świadectwo pracy – k. 10 akt ZUS 210000/1080237/2022)

W trakcie zatrudnienia otrzymywał angaże na stanowisko : pomocnik w oddziale produkcyjnym, pomoc- przędzacz.

(dokumentacja osobowa – k.34-81)

Będąc zatrudnionym w w/w miejscu skarżący pracował jako pomocnik w przędzalni, do jego obowiązków należało czyszczenie maszyn przędzalniczych, szykowanie do oprzędu, zmiana taśm, czyszczenie daszków, bowiem się bardzo kurzyło. Nazwa stanowiska w zależności od okresu ulegała zmianie, ale przez cały okres zatrudnienia bez względu na nazwę wnioskodawca wykonywał te same czynności. Zajmował się czyszczeniem maszyny, przygotowaniem maszyny-przędzarki. Cały czas pracował jako pomoc przędzarki na przędzalni. Przy przędzarkach pracowały prządki. Każda prządka miała jedną lub półtorej maszyny. Na hali było 21 maszyn. Pracę wykonywał cały czas na hali produkcyjnej, w systemie trzymianowym.

(zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 18 października 2023 roku e-protokół (...):01:31 – 00:07:01 – płyta CD – k. 109 w związku z e-protokół z dnia 30 sierpnia 2023 roku 00:01:21 – 00:10:31 – płyta CD – k. 29, zeznania świadka B. M. na rozprawie w dniu 30 sierpnia 2023 roku e-protokół (...):15:23 – 00:24:15 – płyta CD – k. 29, zeznania świadka J. S. na rozprawie w dniu 30 sierpnia 2023 roku e-protokół (...):24:15 – 00:28:01 – płyta CD – k. 29)

Wnioskodawca legitymuje się świadectwem wykonywania prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze wystawionym przez Przędzalnię (...) S.A. w likwidacji w Ł., z którego wynika, iż był zatrudniony w ww. zakładzie pracy od 15.08.1979 r. do 30.09.2000 r., a w okresie od 06.02.1978 r. do 20.04.1982 r. oraz od 14.11.1983 r. do 30.09.2000 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku przędzacz – pomoc przy obróbce surowców włókienniczych i ich przędzenie wymienionym w wykazie A dziale VII poz. 1 pkt 10 - w wykazie - załącznik nr 4 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego.

(świadectwo wykonywania prac w warunkach szczególnych k. 11 akt emerytalnych ZUS)

W okresie od dnia 21 kwietnia 1982 roku do dnia 21 października 1983 roku wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową.

(okoliczność bezsporna)

W dniu 19 grudnia 2022 roku wnioskodawca złożył do ZUS wniosek o przyznanie emerytury wraz z rekompensatą za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

(wniosek - k. 1-6 akt akt ZUS 210000/1080237/2022)

W dniu 7 lutego 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał zaskarżoną decyzję.

(decyzja – k. 16 akt ZUS 210000/1080237/2022)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, zeznań odwołującego, zeznań świadków. Zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za kompletny i spójny, a tym samym za wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych oraz na rozstrzygnięcie sprawy. W szczególności Sąd dał w pełni wiarę zeznaniom ubezpieczonego i świadków gdyż są spójne i przekonywujące.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie podlegało uwzględnieniu.

Według art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 164) ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2022 r., poz. 504, 1504 i 2461).

W myśl art. 21 ust. 1 w/w ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Bezspornie wnioskodawca jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednocześnie nie występował o ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Wprawdzie w ust. 2 wyraźnie zastrzeżono, że prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jednak w przepisie tym chodzi niewątpliwie o emeryturę wcześniejszą przyznaną na podstawie przepisów tej ustawy. Odmienne rozumienie tego przepisu, tj. uznanie, że rekompensata powyższa nie przysługuje również w wypadku przyznania prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, prowadziłoby do uznania, że art. 21, ust. 1 jest przepisem martwym, gdyż brak byłoby kategorii osób spełniających kryteria do uzyskania przedmiotowej rekompensaty. Należy zatem kierować się wykładnią celowościową i uznać, że racjonalny ustawodawca w żadnym wypadku nie dążyłby do stworzenia przepisu, który nie miałby podstaw do funkcjonowania w obrocie prawnym.

Zatem przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r. – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła zatem ostatecznie posiadania przez ubezpieczonego wymaganego 15 letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, bowiem ZUS uznał za nieudowodnione, że wnioskodawca pracował w warunkach szczególnych.

Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki i pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami

technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 7 ww. ustawy, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2023.0.1251) za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei przepis art. 32 ust.4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust.2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.).

W świetle § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić /por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, Prok. i Prawo (...)/.

Stosownie do treści § 2 ust. 2 w/w rozporządzenia, okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Podkreślić należy, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13, Lex Nr 1455235).

W sprawie o świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem ustaleń sądu ma być charakter zatrudnienia, dokonywanie ustaleń stanu faktycznego odbywa się z reguły poprzez przeprowadzenie dowodów osobowych oraz - o ile to jest możliwe - dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych. Osobowe źródła dowodowe (w tym zarówno zeznania świadków, jak i strony procesowej) muszą być skonfrontowane z istniejącą dokumentacją i dopiero uzyskanie przekonania graniczącego z pewnością co do przebiegu zatrudnienia, może pozwolić na pozytywne rozstrzygnięcie o prawie do świadczeń. Ocena osobowych źródeł dowodowych musi być przy tym wolna od jakiegokolwiek dowolności, uwzględniając reguły logiki oraz zasady doświadczenia zawodowego. / tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 27 października 2016 r III AUa 41/16 LEX nr 2151525/.

Tym samym brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub wydanie świadectwa, które nie spełnia wymagań formalnych nie przekreśla ustalenia, że tego rodzaju praca była wykonywana. Zastosowanie mają art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. Strony mają też prawo podważać moc dowodową dokumentów, w tym także świadectwa pracy, które jest dokumentem prywatnym i podlega ocenie przez sąd zgodnie z zasadami art. 233 § 1 k.p.c. W postępowaniu sądowym nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne./tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 20 lipca 2016 r, III AUa 690/15, LEX nr 2121869 /.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd przyjął, że ubezpieczony posiada wymagany 15 - letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, prace w szczególnych warunkach, w okresie zatrudnienia w okresach od 06.02.1978 r. do 20.04.1982 r. oraz od 14.11.1983 r. do 30.09.2000 w Przędzalni (...) S.A. na stanowisku przędzacz-pomoc.

Do jego obowiązków należała czyszczenie maszyn przędzalniczych, szykowanie do oprzędu, zmiana taśm, czyszczenie daszków. Nazwa stanowiska w zależności od okresu ulegała zmianie, ale przez cały okres zatrudnienia bez względu na nazwę wnioskodawca wykonywał te same czynności. Zajmował się czyszczeniem maszyny, przygotowaniem maszyny-przędzarki. Cały czas pracował jako pomoc przędzarki na przędzalni. Przy przędzarkach pracowały prządki. Każda prządka miała jedną lub półtorej maszyny. Na hali było 21 maszyn. Pracę wykonywał cały czas na hali produkcyjnej, w systemie trzymianowym.

Nawiązując do stanowiska zajmowanego przez odwołującego, Sąd zważył, że znajduje ono odzwierciedlenie w Dziale VII Wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Praca wnioskodawcy w Przędzalni (...) S.A odpowiada pozycji 1 - Prace przy obróbce surowców włókienniczych i ich przędzenie w Dziale VII - Wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku.

Pomocnicze znaczenie w tym zakresie stanowi wykaz zawarty w załączniku nr 4 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 7 z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego. W Dziale VII poz.1 pkt.9 wymieniono stanowisko przędzacza, natomiast w pkt.10 wymieniono stanowisko pomocnika w oddziale produkcyjnym.

W tym miejscu podkreślić należy jednak, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2011 r. I UK 393/10).

Tak więc, Sąd zważył, że przy zaliczeniu w/w spornych okresów pracy odwołujący legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów wskazanego rozporządzenia. Zdaniem

Sądu przeprowadzone postępowanie, w tym dowody z dokumentów, zeznania odwołującego i świadków wykazały, że wypełnia on niezbędne przesłanki warunkujące przyznanie mu prawa do spornego świadczenia. Wobec tych wszystkich okoliczności, Sąd uznał, że zaskarżona decyzja jest błędna i podlega zmianie.

Zgodnie z art. 23 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę.

Zatem Sąd Okręgowy w Łodzi, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

D.J.